

RAPPORT 2013:3

Christian Jörgensen

Från gröda till föda

-skånsk livsmedelsproduktion i siffror

AgriFood Economics Centre

Från gröda till föda

– skånsk livsmedelsproduktion
i siffror

Christian Jörgensen

För information kontakta:

Christian Jörgensen 046-222 07 88, christian.jorgensen@agrifood.lu.se

AgriFood Economics Centre
Box 730
220 07 Lund
<http://www.agrifood.se>
Rapport 2013:3

FÖRORD

Skåne har en lång tradition av jordbruk och livsmedelsproduktion. Odlingsförhållanden är goda och ungefär hälften av Skånes yta består av jordbruksmark. Närheten till råvarorna har gjort att en stark livsmedelsindustri och en betydande partihandel vuxit fram. Det finns dock ingen samlad bild över den skånska livsmedelsproduktionen. För att få siffror på regional nivå har därför AgriFood på uppdrag av Livsmedelsakademien bearbetat och sammanställt befintligt datamaterial. Resultat är denna rapport som visar skånsk mat i siffror.

Frågor som belyses är bland annat: Hur stor andel av den svenska livsmedelsindustrins produktion finns i Skåne? Hur har gårdsförädlingen utvecklats över tiden och i vilka regioner i Skåne är utvecklingen starkast? Till vilka länder går exporten? Tillståndet och utvecklingen i Skåne sätts i flertalet fall i relation till situationen i Sverige som helhet.

Rapporten har finansierats av Livsmedelsakademien.

Lund, augusti 2013

Ewa Rabinowicz
Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)

Helena Johansson
Lunds universitet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INTRODUKTION	3
2	SKÅNSK OCH SVENSK LIVSMEDELSPRODUKTION	5
2.1	Försäljning av och efterfrågan på livsmedel	5
2.2	Utvecklingen inom detalj- och partihandeln	6
2.3	Utvecklingen inom livsmedelsindustrin	7
2.4	Utvecklingen inom jordbruket	8
2.5	Styrkeförhållandena mellan leden	9
3	DET SKÅNSKA JORDBRUKET	11
3.1	Data	11
3.2	Jordbruksproduktionen i Skåne	11
3.3	Kombinationsverksamheter i skånska lantbruk - gårdsförädling och turism	15
4	LIVSMEDELSFRAMSTÄLLNING I SKÅNE	19
4.1	Data	19
4.2	Omfattning och utveckling i skånsk livsmedelsindustri	20
5	SKÅNSK PARTI- OCH DETALJHANDEL I LIVSMEDEL	29
5.1	Partihandeln i Skåne	29
5.2	Detaljhandeln i Skåne	31
6	SKÅNSK LIVSMEDELSEXPORT	33
6.1	Storleken på skånsk och svensk livsmedelsexport	33
6.2	De största exportmarknaderna och -produkterna	34
7	AVSLUTANDE KOMMENTARER	39
	REFERENSER	41
	APPENDIX	42

1

Introduktion

Skånsk liksom övrig svensk livsmedelsindustri har genomgått en omfattande internationalisering sedan EU-medlemskapet år 1995. För vissa branscher inom livsmedelsindustrin innebar medlemskapet en väsentligt ökad konkurrensutsatthet samtidigt som möjligheterna att exportera till den inre marknaden, tillika världens största livsmedelsmarknad, ökade betydligt. Medlemskapet innebar med andra ord stora utmaningar för den tidigare skyddade delen av den svenska livsmedelsindustrin, som mejeriproduktionen och köttproduktionen. Både exporten och importen har också mångfaldigats sedan EU-medlemskapet samtidigt som internationaliseringen manifesterat sig i att företag har köpts upp, investerat utomlands eller slagits samman med främst andra företag inom unionen.

Syftet med denna rapport är att med egna databearbetningar av Företagsdatabasen och Lantbruksregistret belysa hur den skånska produktionen och försäljningen av livsmedel har utvecklats mellan åren 1999 och 2010. Skåne är av gammal hävd ett av Sveriges starkaste centrum för livsmedelsförädling. Skåne var exempelvis det län som år 2008 hade flest anställda inom livsmedelsindustrin (Jordbruksverket, 2011). Ett skäl är naturligtvis närheten till den rika produktionen av primärprodukter i Skåne. Även skånsk partihandel och skånskt jordbruk är framträdande inom svensk primärproduktion och grossistverksamhet.

Rapporten är upplagd som följer: den fortsätter med en kort redogörelse för hur försäljning, tillverkning och marginaler har utvecklats under 2000-talet i kapitel 2. Därefter behandlas utvecklingen och storleken i det skånska jordbruket i kapitel 3. Sedan följer hur skånsk livsmedelsindustri har utvecklats jämfört med övriga landet. I kapitel 5 redovisas tillståndet för skånsk parti- och detaljhandel och i kapitel 6 beskrivs skånsk livsmedelsexport. Rapporten avslutas med en kortfattad sammanfattning i kapitel 7.

2

Skånsk och svensk livsmedelsproduktion

Det här kapitlet ger en kort sammanställning av utvecklingen i svensk och skånsk konsumtion och produktionen av livsmedel. Syftet är att ge en övergripande bakgrund till den detaljerade redogörelsen över produktion och försäljning i jordbruksledet, tillverkningen samt parti- och detaljhandeln som kommer i efterföljande kapitel.

2.1 Försäljning av och efterfrågan på livsmedel

Även om hushållens utgifter för livsmedel och drycker förhållandevis har sjunkit med tiden är de fortfarande en av de största utgiftsposterna, runt 13 procent av hushållens totala utgifter. Försäljningen av livsmedel och drycker inom handeln motsvarade år 2010 cirka 221 miljarder SEK (SCB, 2012). Till detta ska läggas försäljningen till storhushåll i offentlig sektor om drygt 9 miljarder SEK och försäljningen till privata storhushåll om cirka 20 miljarder SEK (Delfi, 2011). Då cirka 13 procent av Sveriges invånare bor i Skåne kan livsmedelsförsäljningen i Skåne utifrån total försäljning uppskattas till cirka 31 miljarder SEK. Livsmedelsförsäljningen ökar inte bara i rörliga priser utan även i fasta priser. Det betyder att mängden livsmedel som säljs har ökat alternativt att konsumenter i ökad utsträckning köper livsmedel med högre kvalitet. Mellan åren 2000 och 2010 ökade exempelvis försäljningen av livsmedel inom handeln med 25 procent i fasta priser.

Konsumenter har mer och mer att välja på i affären. Ett skäl är att produkter från fler producenter säljs, vilket har gjort att de tre största företagens marknadsandel sjunker (Konkurrensverket, 2011). Det finns en rad andra trender i livsmedelsförsäljningen. För det första är alltmer av det som säljs importerat. Värdet av importerade förädlade livsmedel och drycker i löpande priser mer än fördubblades mellan åren 1999 och 2010 till cirka 55 miljarder SEK. Denna förskjutning av konsumtionen mot import har skett gradvis sedan EU-inträdet och har främst skett inom varugrupper där Sverige har en egen produktion (Konkurrensverket, 2011). Importens tillväxt kan därför vara ett uttryck för att svenskar allt

mer anser att svenska livsmedel är utbytbara mot importerade. Samtidigt har försäljningen av de egna varumärkena (EMV), som ofta har fokus på priset, ökat kraftigt. Mellan åren 2000 och 2010 fördubblades försäljningen av EMV i Sverige även om utvecklingen skiljer mycket mellan produktkategorier (Konkurrensverket, 2011). Dessa produkter är många gånger anonyma i den meningen att det saknas uppgift om livsmedlet är tillverkat av en svensk producent eller inte.

Försäljningen av "autentiska livsmedel" som ekologiska och rättvisemärkta produkter har parallellt ökat, inte minst till den offentliga sektorn. Denna utveckling står i stark kontrast till EMV:s prislest, även om EMV under senare år i högre utsträckning har profilerat sig med kvaliteter som ekologiskt producerat. I Skåne är försäljningen av ekologiska livsmedel till offentlig sektor stor både jämfört med dagligvaruhandeln och den offentliga upphandlingen i övriga Sverige. Beräknat på att den offentliga sektorn i Skåne spenderar nästan 1,2 miljard SEK på livsmedel (om man utgår från att de offentliga utgifterna står i proportion till invånarantalet) uppskattas skånska kommuner och landsting upphandla ekologiska livsmedel för minst 200 miljoner SEK.¹ Försäljningen av så kallade närproducerade livsmedel med information om den lokala tillverkaren räknas idag som en ännu starkare trend, vilken kontrasterar försäljningsframgångarna för EMV och importerade livsmedel och drycker.

2.2 Utvecklingen inom detalj- och partihandeln

Både detalj- och partihandel har genomgått stora förändringar de senaste femton åren. Handelsliberaliseringar och utvecklingen av informationsteknologin har inneburit att svensk grossist- och detaljhandel har internationaliserats. De två utländska lågpriskedjorna, Netto och Lidl, har exempelvis etablerat butiker runt om i landet med särskild tyngdpunkt på Skåne. Samtidigt har Kooperativa förbundet samgått och bildat Coop Norden år 2002. Sedan år 2008 är dock endast upphandlingsfunktionen inom Coop nordisk. ICA har i sin tur under större delen av 2000-talet va-

---

¹ Uppskattningen baseras på uppgivna andelar ekologiska livsmedel för upphandlingarna i Lund, Malmö, Vellinge och Eslöv i Ekomatsligan (2012) samt att övriga skånska kommuner i snitt har en motsvarande andel om minst 5,8 procent.

rit delägt av nederländska Royal Ahold och bland annat marknadsfört paneuropeiska EMV.

Samtidigt har butiksstrukturen förändrats med avseende på butiksstorleken. Butikerna har blivit färre och större framförallt genom att stormarknader har ersatt mellanstora butiker (Jørgensen, 2011). Inte minst är så fallet för storstadsområden som Stor-Malmö. Ett skäl är att logistiken med hjälp av informationsteknologin har utvecklats så att kedjan centralt kan tillhandahålla ett omfattande sortiment. Denna utveckling gynnar främst stormarknader med det stora sortiment som konceptet tillhandahåller.

Det finns inget land i EU som har en lika koncentrerad dagligvaruhandel till ett fåtal kedjor som Sverige (Konkurrensverket, 2011). Koncentrationen manifesteras av att de tre största kedjorna har 86 procent av marknaden och ICA som enskild aktör nästan halva marknaden. Denna koncentration ökar marknadsmakten gentemot leverantörer och konsumenter. Koncentrationen skiljer sig dock åt inom landet. Koncentrationen är lägre i mer tätbefolkade områden som Skåne där mindre kedjor har förhållandevis stora marknadsandelar. Skälet är att kedjornas distributionskostnader ökar väsentligt om kedjorna utökar sin verksamhet i glesbygdsmråden. Mindre kedjor konkurrerar därför i mindre utsträckning i norra Sverige och utanför storstadsområdena. Bergendahls och Netto har exempelvis förlagt sin partihandel till södra Sverige (Halland och Skåne) och Stor-Stockholm. Butiker knutna till Netto och Bergendahls är också vanligt förekommande just i Skåne (och Blekinge) med en sammanlagd marknadsandel om 19 procent jämfört med knappt 10 procent för landet som helhet (Fri Köpenskap, 2012).

2.3 Utvecklingen inom livsmedelsindustrin

I Sverige liksom i övriga EU-länder domineras livsmedelstillverkningen av stora företag. Inom EU hade exempelvis en procent av livsmedelsföretagen en omsättning om 500 miljarder euro, vilket motsvarade hälften av den totala omsättningen i branschen år 2011 (FoodDrinkEurope, 2012). Dominansen är ungefär lika stor oavsett livsmedelsbransch. Dominansen särskiljer dock inte livsmedelsindustrin eftersom koncentrat-

ionen är än större inom övrig tillverkningsindustri i Europa (CIAA, 2007).

De svenska livsmedelsföretagens omsättning ökade mellan åren 2001 och 2011 med 47 procent jämfört med 41 procent för hela EU.² De senaste åren har alltså den svenska livsmedelsindustrin ur ett EU-perspektiv växt förhållandevis mycket. Samtidigt har antalet anställda i svensk livsmedelsindustri under perioden sjunkit med 15 procent jämfört med 10 procent för EU som helhet. Därför har också arbetsproduktiviteten i svensk livsmedelsindustri ökat förhållandevis mycket.

Även om den stora majoriteten av företag har färre än tio anställda finns en tendens att företag blir större och inte mindre. Mellan åren 1997 och 2007 var sannolikheten att ett svenskt livsmedelsföretag bytte till en större storlekskategori väsentligt högre än sannolikheten att det bytte till en mindre; 20 procents sannolikhet jämfört med 5 procent. Under samma tidsperiod har detta dock inte manifesterats i att produktionen, med undantaget kvarn- och mejeribranschen, har koncentrerats till de tre största företagen (Olofsdotter med flera, 2011).

En utveckling inom den svenska livsmedelsindustrin under 2000-talet är att lantbrukskooperation som företagsform har marginaliserats. Ett skäl är att den har haft svårt att effektivisera på en mer konkurrensutsatt marknad (Nilsson, 2011) Lantbrukskooperativ inom mejerinäringen och inte minst köttproduktionen har i flera fall övergått till annan företagsform och fusionerat eller köpts upp över landsgränserna. För skånskt vidkommande är Lactalis köp av Skånemejerier det tydligaste exemplet, men också Swedish Meats försäljning av verksamheten till finska HK Roukatalo.

2.4 Utvecklingen inom jordbruket

Samtidigt som förutsättningarna ändrades för livsmedelsindustrin har stora förändringar skett inom jordbruket. Jordbruket har fortsatt rationaliserats och slagits ihop till större enheter samtidigt som produktionen inom vissa produktionsgrenar har minskat. Olofsdotter med flera (2011) visar exempelvis att det är betydligt mer sannolikt att ett jordbruksföre-

---

² Beräkningarna bygger på statistik från Eurostat och EU25.

tag som fortsätter sin verksamhet under perioden 1999 till 2007 växer än minskar. En annan utveckling är att jordbruken i större utsträckning ägnar sig åt gårdsförädling, det vill säga produktion av färdiga livsmedel som säljs på gården eller vidare till handelsleden. Utvecklingen är sannolikt delvis en konsekvens av den större efterfrågan på autentiska närproducerade livsmedel.

Samtidigt säljer jordbrukare i betydligt högre utsträckning sina primärprodukter på "marknadsmässiga villkor" (Konkurrensverket, 2011). Detta beror dels på lantbrukskooperativens försvagade ställning, dels på att kvarvarande kooperativ som Lantmännen har frångått den traditionella prissättningsmodellen (Konkurrensverket, 2011). Detta behöver dock inte betyda att jordbrukaren får sämre betalt eftersom ineffektiva kooperativ har låg lönsamhet och därmed dålig betalningsförmåga.

2.5 Styrkeförhållandena mellan leden

Att ha marknadsmakt innebär att man på något sätt kan påverka priset antingen som köpare eller säljare. Det finns flera faktorer som talar för att dagligvaruhandeln under 2000-talet har stärkt sin förhandlingsposition och därmed sin köparmakt. Utbredningen av EMV förbättrar förhandlingsläget gentemot leverantörerna genom att fler alternativ står till förfogande och att kedjan får större kunskap om tillverkningskostnader. Den centralisering av upphandlingen av varor som har skett under senare år, och som lett till större enskilda upphandlingar, stärker dessutom dagligvaruhandels förhandlingsposition. Dessutom har logistikens utveckling gjort det möjligt för dagligvaruhandeln att allteftersom tillhandahålla ett bredare sortiment och på så sätt minska dominansen av ett fåtal leverantörer. Det finns alltså större utrymme för handeln att spela ut leverantörerna mot varandra. De tre största företagens andel av försäljningen har också sjunkit från cirka 85 procent till ungefär 75 procent mellan åren 1999 och 2009 inom de olika produktkategorierna (Konkurrensverket, 2011).

Stora livsmedelstillverkare kan dock genom sin storlek och sina starka varumärken ha en fortsatt stark förhandlingsposition trots dagligvaruhandels stärkta ställning. Även om sortimentet har breddats kan det

vara svårt för små leverantörer att sälja produkter till den ofta centralt styrda inköpsfunktionen i de stora kedjorna. Däremot har efterfrågan på närproducerade livsmedel ökat handelns efterfrågan från lokala små och medelstora livsmedelsföretag de senaste åren. Det är också viktigt för handeln att stimulera leveranserna från små och medelstora leverantörer för att begränsa stora tillverkares säljarmakt (Konkurrensverket, 2011).

Det är svårt att betrakta enskilda jordbrukare som annat än pristagare på grund av att de är många fler och väsentligt mindre än tillverkarna och dagligvaruhandeln. Ett sätt att komma runt denna utsatthet har varit bildandet av just kooperativ för att stärka förhandlingspositionen. Samtidigt kan livsmedelstillverkarna precis som dagligvaruhandeln praktisera köparmakt. Farhågor för Lantmännens starka marknadsposition har exempelvis uttryckts från spannmålsböndernas sida (Konkurrensverket, 2011).

Ett sätt att uppskatta om det finns marknadsmakt är att undersöka i vilken utsträckning prisfluktuationer i de olika leden samvarierar, det vill säga i vilken grad prisöverföring sker i de olika leden. Persson (2011) undersökte prisöverföringen månatligen mellan 1995 och 2010 och fann att det finns indikationer på att dagligvaruhandel och/eller tillverkningsindustrin praktiserade marknadsmakt för kött- och spannmålsprodukter på konsumentens bekostnad. Huruvida det faktiskt rör sig om ett praktiserande av marknadsmakt kräver dock en fördjupad analys. Ett annat sätt att påvisa marknadsmakt är att beräkna storleken på marginalerna i de olika leden, det vill säga den del av priset som överstiger de rörliga kostnaderna som arbetskraft och råvaror. Olofssdotter med flera (2011) fann att tillverkarna inom branscherna köttindustri, foder, mejeriprodukter och övriga produkter under perioden 1997 till 2007 hade statistiskt belagda positiva marginaler. Det betyder att de utnyttjar sin marknadsmakt för att sätta priset högre än kostnaderna. Berg-Andersson och Rantala (2011) fann att marginalerna var förhållandevis låga i jordbruket och parti- och detaljhandeln i Sverige jämfört med andra EU-länder under motsvarande tidsperiod.

3

Det skånska jordbruket

Jordbruket har kontinuerligt blivit mer storskaligt med färre jordbruk som följd, en stark trend som pågått i mer än hundra år allteftersom produktiviteten har ökat. Skånskt jordbruk särskiljer sig inte på denna punkt. Samtidigt har jordbrukaren i större utsträckning inriktat sig mot annan verksamhet som förädling av primärprodukten och turismverksamhet. Även om den stora majoriteten av arbetstimmar som läggs på gården fortfarande är inriktad på traditionellt jordbruksarbete är tendensen med ökad kringverksamhet tydlig under en sådan kort tidsperiod som åren 1999 till 2010, inte minst i Skåne.

3.1 Data

I detta kapitel används Lantbruksregistret (LBR) som bas för en sammanställning av utvecklingen för skånskt jordbruk i skenet av utvecklingen inom övrigt svenskt jordbruk. LBR innehåller årliga uppgifter om landets jordbruksföretag med syftet att ge ett underlag för statistik på jordbruksområdet. Valet av åren 1999 och 2010 motiveras med att en tioårsperiod täcker in stora förändringar i jordbruket. Det är också två år med ovanligt omfattande data då uppgifter samlades in för samtliga jordbruksföretags kombinationsverksamheter som exempelvis gårdsförädling och turism.³

3.2 Jordbruksproduktionen i Skåne

Antalet lantbruk sjunker i snabb takt både i Skåne och i landet i övrigt. För Sverige som helhet sjönk antalet lantbruk mellan åren 1999 och 2010 med 15,3 procent, från 80 435 till 68 150. I Skåne sjönk antalet lantbruk från 10380 till cirka 8 950, en nedgång som motsvarar cirka 14 procent. Samtidigt är det samlade värdet på produktionen i stort sett oförändrat.

---

³ Ett något annorlunda och bredare urval av gårdar samlades in år 2010 jämfört med år 1999. Detta innebär att uppgifter år 2010 samlades in för 71 091 företag och inte 68 150, vilket hade skett om samma klassificering hade gällt som för år 1999. Det rör sig emellertid nästan uteslutande om att uppgifter har tillkommit för mycket små lantbruksföretag med mindre än två hektar åkermark. Dessa företag bidrar med ungefär en procent av den totala jordbruksproduktionen.

Det rör sig alltså om en strukturomvandling mot allt större gårdar.⁴ Som tabell 1 nedan är förskjutningen av produktionen större gårdar påtaglig under en sådan kort tid tidsperiod som mellan åren 1999 och 2010.

Tabell 1: Strukturomvandlingen i svenskt lantbruk

	1999	2010
Antal lantbruk (1000-tal)	80,1	67,3
Genomsnittlig åkerareal/gård (ha)	34,3	39,5
Största gårdarnas (>100 ha) andel av den totala åkerarealen	33	48
Lantbrukets produktionsvärde (miljarder kronor)	35,0	34,5

Not: Produktionsvärdet avser jordbruksprodukter i fasta priser och uttryckt i baspriser, dvs produktrelaterade stöd inkluderas. Källa: Edenbrandt (2012).

Cirka 13 procent av alla lantbruksföretag var lokaliserade i Skåne både år 1999 och år 2010. Lantbruksföretag i Skåne är emellertid förhållandevis stora räknat i hektar brukad areal. Exempelvis var 17 procent av den totala arealen åkermark belägen i Skåne båda åren, cirka 464 700 hektar år 1999 och ungefär 449 000 hektar år 2010. Andelen betesareal lokaliserad i Skåne motsvarar däremot andelen skånska lantbruk, det vill säga 13 procent eller motsvarade cirka 57400 hektar år 1999 och 57200 hektar år 2010. Framför allt är trädgårdsodlingen väsentligt större i Skåne, 45 procent av all trädgårdsareal var belägen i Skåne år 1999 och nästan 53 procent år 2010 (cirka 7 600 hektar båda åren).

Ekologisk odling har kontinuerligt ökat sedan 1990-talet i Skåne och Sverige som helhet. Skånes andel av den totala svenska ekologiska odlingen var däremot endast cirka 5,6 procent både 1999 och 2010. År 2010 utgick miljöstödet för ekologisk odling till 16,3 procent av Sveriges åkermark att jämföra med endast 5,4 procent i Skåne. Ett skäl är att skördebortfallet är stort i ekologisk odling för grödor som är vanligt förekommande i Skåne, såsom potatis och sockerbeter. En annan anledning är att stödet för ekologisk odling och prispremien på marknaden för ekologiskt fram-

⁴ Se Edenbrandt (2012) där en fördjupad analys av tillväxt, specialisering och diversifiering under de senaste 20 åren görs för det svenska jordbruket.

ställt inte tillräckligt kompenserar skördebortfallet i bördiga jordbruksbygder som Skånes slättlandskap

Som framgår i Tabell 2 nedan hade ett genomsnittligt skånskt lantbruk, räknat på antal hektar och antal djurenheter, år 2010 också större produktion än ett svenskt lantbruk inom samtliga redovisade produktionsinriktningar förutom mjölk (antalet mjölkkor) samt får och lamm. Skånska lantbruk hade alltså i genomsnitt mer än 13 procent av produktionen räknat i antalet djur och brukad areal för respektive grödor. Produktionen av vegetabilier i Skåne är dessutom underskattad då skördeuttaget per hektar för de flesta grödor är väsentligt större i Skåne än i Sverige som helhet.

Tabell 2: Omfattning av produktionsgrenar i Skåne och Sverige

Produktion	Omfattning, 1999	Andel av svensk produktion, 1999	Omfattning, 2010	Andel av svensk produktion, 2010	Förändring 1999-2010 Skåne
Svin, djurenheter	666 595	31,5 %	406 342	26,7 %	-30,1 %
Nötboskap, djurenheter	188 226	14,9 %	176 699	14,9 %	-0,1 %
Höns och kycklingar, djurenheter	2 860 373	20,9 %	3 208 897	22,7 %	+12,2 %
Mjölkkor, djurenheter	52 023	11,6 %	38 905	11,2 %	-25,2 %
Får och lamm, djurenheter	37 939	8,7 %	57 812	10,2 %	+52,4 %
Spannmål och oljeväxter, hektar	241 350	19,6 %	207 343	21,5 %	-14,1 %
Matpotatis, hektar	7 521	30,8 %	7 192	36,2 %	-4,4 %
Sockerbetor, hektar	50 948	85,1 %	36 118	88,7 %	-29,1 %

Det är framför allt den skånska primärproduktionen av sockerbetor och matpotatis som är stor. Hela 88,7 procent respektive 36,2 procent av den

totala arealen för respektive gröda i Sverige var belägen i Skåne år 2010. Även andelen areal för spannmål och oljeväxter samt andelen svin samt höns och slaktkycklingar är stor i Skåne med en andel som sträcker sig från 20 till 30 procent av den totala arealen alternativt djurenheter. Den skånska specialiseringen återspeglar naturligtvis förutsättningarna för jordbruksproduktion i Skåne, inte minst den bördiga slättbygden i sydvästra Skåne. Mellan åren har den skånska andelen dessutom förstärkts förutom i svinproduktionen där andelen skånsk produktion har minskat från 31,5 till 26,7 procent.

Som framgår av tabell 3 nedan finns flest gårdar i norra Skåne och framför allt nordöstra Skåne med nästan en tredjedel av samtliga gårdar. Denna tyngdpunkt har dessutom blivit tydligare under perioden. Antalet arbetstimmar inom delregionerna återspeglas i sin tur i stort sett helt av antalet gårdar.⁵ Antalet arbetstimmar per gård i delregionerna är med andra ord i princip densamma. Den största delen av den skånska åkerarealen, cirka 55 procent, är lokaliserad till västra Skåne och framför allt till sydvästra Skåne medan nästan 40 procent av trädgårdsodlingen år 2010 var lokaliserad till nordöstra Skåne. Det senare är framför allt en konsekvens av en förskjutning från nordvästra till nordöstra Skåne under perioden.

Tabell 3: Delregionornas andel av skånsk växtodling

	Antal gårdar	Arbets-timmar	Åker	Träd-gård	Spann-mål och olje-växter	Mat-potatis	Socket-betor
Nord-väst	24,9 %	25,3 %	26 %	21,5 %	27,6 %	44,5 %	20,4 %
+/-	0,4 %	0,2 %	0,4 %	-9,2 %	1,2 %	0,9 %	1,9 %
Nordost	31,3 %	30,2 %	20,5 %	39,8 %	13,6 %	24,2 %	11,5 %
+/-	2,1 %	2,1 %	-0,1 %	14,0 %	-1,1 %	4,8 %	1,3 %
Sydväst	20,2 %	21,5 %	29,4 %	22,3 %	33,6 %	20,9 %	40,6 %
+/-	-1,7 %	0	-0,5 %	-1,7 %	-0,3 %	-5,5 %	1,9 %
Sydost	23,6 %	22,9 %	24,2 %	16,4 %	25,2 %	10,4 %	27,5 %
+/-	-0,8 %	-2,3 %	0,2 %	-3,2 %	0,1 %	-0,3 %	-5,1 %

⁵ Indelningen av delregioner följer Region Skånes indelning. Se appendix för vilka kommuner som tillhör vilken delregion.

Odlingen av spannmål och oljevaxter är framförallt utbredd i västra Skåne medan odlingen av matpotatis till stora delar är lokaliserad till norra Skåne och inte minst nordvästra Skåne. Exempelvis är cirka 20 procent av arealen för odling av matpotatis belägen på Bjärehalvön. Matpotatisens ställning har dessutom stärkts i norra Skåne under tidsperioden. Odlingen av sockerbetor är omvänt mest utbredd i södra Skåne även om denna tyngdpunkt inte är lika tydlig år 2010 som år 1999.

Förutom trädgårdsodling är endast en liten del av vegetabilieproduktionen koncentrerad till östra Skåne. Som tabell 4 nedan visar är emellertid en stor majoritet av animalieproduktionen lokaliserad till östra Skåne båda åren, inte minst är så fallet för svinproduktionen. Animalieproduktionen är allra mest utbredd i nordöstra Skåne bortsett uppfödningen av höns och kyckling. Koncentrationen av animalieproduktionen till denna del av Skåne har också blivit betydligt starkare under tidsperioden.

Tabell 4: Delregionernas andel av skånsk animalieproduktion

	Mjölkkor	Nöt	Svin	Får och lamm	Höns och kycklingar
Nordväst	20,6 %	18,9 %	17,2 %	19,7 %	27,5 %
+/-	1,9 %	1,1 %	-10,5 %	-4,1 %	2,7 %
Nordost	42,5 %	41,7 %	36,8 %	36,5 %	18,3 %
+/-	1,1 %	0 %	9,2 %	2,4 %	6,5 %
Sydväst	9,0 %	11,8 %	15,4 %	20,0 %	16,2 %
+-	-1,0 %	-1,5 %	-1,4 %	5,5 %	-3,4 %
Sydost	27,9 %	27,5 %	30,5 %	23,8 %	38,0 %
+/-	-2,0 %	-0,5 %	2,6 %	-3,8 %	-5,8 %

3.3 Kombinationsverksamheter i skånska lantbruk - gårdsförädling och turism

Förutom primärproduktion arbetar lantbrukarna med en rad andra aktiviteter. I detta avsnitt behandlas två av dessa - gårdsförädling⁶⁶ och tur-

⁶⁶ Gårdförädling avser förädling och försäljning av gårdsprodukter.

ism⁷ som är starka trender i såväl det svenska som det skånska lantbruket. Som framgår i tabell 5 nedan så har antalet lantbruk som har någon verksamhet i livsmedelsförädling eller turism ökat markant mellan åren. Gårdsförädlingen i Sverige har ungefär tredubblats räknat i gårdar som har någon av kombinationsverksamheterna. En ännu större andel gårdar i Skåne arbetade år 2010 med gårdsförädling jämfört med år 1999. År 2010 var lite drygt 15 procent av lantbruken med gårdsförädling lokaliserade i Skåne, vilket motsvarade 301 gårdar (alternativt cirka 279 om samma urvalsprincip hade gällt för år 2010 som år 1999) jämfört med 86 stycken år 1999. Även lantbruk med någon form av turismaktivitet har ökat markant framför allt i Skåne. I Skåne ökade antalet gårdar med denna aktivitet med mer än fyra gånger från 132 till 557 stycken (alternativt cirka 532 om samma urvalsprincip hade gällt för år 2010 som år 1999).

Tabell 5: Lantbruksföretag med kombinationsverksamheter i Skåne och Sverige

	Gårds- förädling, Sverige	Gårds- förädling, Skåne	Andel Skåne	Turism, Sverige	Turism, Skåne	Andel Skåne
Antal 1999	609	86	14,1 %	1 240	132	10,6 %
Antal 2010	1 964	301	15,3 %	4 542	557	12,2 %
Heltids- tjänster 2010	418	97	23,2 %	530	95	17,9 %

Till skillnad från år 1999 uppskattade lantbrukarna år 2010 hur mycket av arbetet som är förlagt till kombinationsverksamheterna. Beräknat på andel tid som läggs på kombinationsverksamheter och den totala tidsåtgången på lantbruket har det därför varit möjligt att uppskatta lantbrukens tidsåtgång för gårdsförädling respektive turism. Skånska lantbrukare lägger förhållandevis mycket tid på både gårdsförädling och turism jämfört med lantbruk i Sverige som helhet, nästan motsvarande 100 heltidstjänster på respektive sidoverksamhet. På så sätt är omfattningen av

⁷ Turism avser uthyrning och andra fritidsaktiviteter.

gårdsförädling i Skåne cirka 23 procent av den totala gårdsförädlingen i Sverige medan motsvarande andel för skånsk turismverksamhet är cirka 18 procent.

Som framgår av Tabell 6 nedan är både gårdsförädling och turismverksamhet i lantbruken år 2010 något mer utbredd i norra Skåne och framför allt i nordöstra Skåne. I nordöstra Skåne har 149 lantbruk turismverksamhet medan 85 lantbruksföretag är sysselsatta med gårdsförädling i både nordöstra och nordvästra Skåne. Mätt i heltidsekvivalenter motsvarar gårdsförädlingen i nordöstra Skåne 35,5 heltidsekvivalenter eller motsvarande drygt en tredjedel av all gårdsförädling i Skåne. Lantbruken i nordöstra Skåne med gårdsförädling är därför inte bara förhållandevis många utan de bedriver också jämförelsevis omfattande gårdsförädling.

Tabell 5: Utbredning av turism och gårdsförädling i skånska delregioner år 2010

	Turism, antal (andel)	Turism, heltidsekviva- lenter (andel)	Gårdsföräd- ling, antal (an- del)	Gårdsföräd- ling, heltidsekviva- lenter (andel)
Nordväst	149 (26,0 %)	25,1 (26,4 %)	85 (28,2 %)	27,7 (28,4%)
+/-	+331 %		+166 %	
Nordost	160 (28,0 %)	25,4 (26,8 %)	85 (28,2 %)	35,5 (36,4 %)
+/-	+318 %		+150 %	
Sydväst	127 (22,2 %)	21,9 (23,0 %)	64 (21,3 %)	16,4 (16,8 %)
+/-	+329 %		+129 %	
Sydost	136 (23,8 %)	22,7 (23,9 %)	67 (22,3 %)	17,9 (18,3 %)
+/-	+239 %		+76 %	

Ökningen mellan åren har också varit störst i norra Skåne. Antalet lantbruk med turismverksamhet har där mer än trefaldigats medan antalet lantbruk med gårdsförädling mer än fördubblats. Sydöstra Skåne är den delregion som utmärker sig med lägst ökningstakt räknat i antal lantbruk med någon av verksamheterna. Där ökade turismverksamheten

med 239 procent och gårdsförädlingen med mer modesta 76 procent. Det är ändå en positiv utveckling även om den överskuggas av utvecklingen i framför allt norra Skåne.

På kommunnivå är gårdsförädling räknat i timmar mest utbredd i Bromölla och Kristianstad med 15 respektive 13 procent vardera av skånsk gårdsförädling. Därefter följer i fallande ordning Landskrona, Simrishamn och Höganäs med andelar från 7,5 till 6,0 procent. Dessa fem kommuner har nästan hälften av all gårdsförädling i Skåne. Även gårdsturismen är stark i Kristianstad kommun med motsvarande 12 procent av alla skånska lantbruk med turismverksamhet. Därefter följer i fallande ordning Simrishamn (10 procent), Hässleholm (8 procent) och Eslöv och Landskrona med drygt 5 procent vardera. Dessa fem kommuner har på så sätt cirka 40 procent av all skånsk turismverksamhet på gårdsnivå.

En bestämningsfaktor till gårdsförädlings utbredning är inte oväntat hur många lantbruk som finns i kommunen. Kristianstad har exempelvis inte bara flest lantbruk som bedriver gårdsförädling utan också flest lantbruk totalt sett. Dessutom finns det en ökad benägenhet för lantbruk att bedriva gårdsförädling och turismverksamhet om de också bedriver trädgårdsodling i stor utsträckning. Korrelationen mellan ett skånskt lantbruks omfattning av trädgårdsodling och hur mycket tid det lägger på gårdsförädling respektive turismverksamhet är 0,23 respektive 0,16. Det går emellertid inte att finna någon betydande korrelation mellan kombinationsverksamheterna och andra produktionsgrenar.

4

Livsmedelsframställning i Skåne

Syftet med detta kapitel är att kartlägga hur livsmedelsindustrin har utvecklats mellan åren 1999 och 2010 och relatera utvecklingen till Sverige som helhet. Även om livsmedelsindustrin har krympt under perioden mätt i antalet anställda har utvecklingen på många punkter som omsättning och sysselsättning varit gynnsam jämfört med övrig tillverkningsindustri. Livsmedelsindustrin har fortfarande en särskild tyngdpunkt i Skåne, men utvecklingen har varit mindre gynnsam i regionen jämfört med övriga Sverige.

4.1 Data

Statistiken bygger på tre olika datakällor från SCB; "Företagens ekonomi", "Utrikeshandel" och "Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik" (RAMS). I "Grundläggande arbetsställestatistik", som är en del av Företagens ekonomi, är arbetsställes uppgifter om (exempelvis fabrik eller kontor) geografiska lokalisering och vilket företag de tillhör. Det är på så sätt möjligt att uppskatta hur stor del av företagets verksamhet som är förlagt till Skåne och hur stor del av denna som är rör livsmedelsproduktion. Rörande det senare handlar det om företag (arbetsställen) definierade i SNI-koden 15 (SNI 92) år 1999, och för företag (arbetsställen) år 2010 för motsvarande koder i SNI 2007. Ett företags aktivitet i livsmedelsbranschen i Skåne är definierat utifrån andelen som arbetar i Skåne (på arbetsställen som är verksamma inom livsmedelsproduktion lokaliserad i Skåne). Livsmedelsföretag kan med andra ord på så sätt delvis vara skånska i denna undersökning på samma sätt som ett företag mer eller mindre kan vara ett livsmedelsföretag. I fall då företag bara har ett arbetsställe sammanfaller lokaliseringen av produktionen helt eller inte alls med Skåne.

Ett annat och mer gängse sätt att definiera ett företags lokalisering är att bestämma den utifrån lokaliseringen av det största arbetsstället. Detta kan dock vara problematiskt då stora företag ett visst år kan definieras som skånska och ett annat år inte alls som skånska trots att huvuddelen av produktionen är lokaliserad i Skåne båda åren.

4.2 Omfattning och utveckling i skånsk livsmedelsindustri

Som framgår av tabell 7 nedan uppgick svensk livsmedelsindustris omsättning år 2010 till 159 miljarder SEK och av den var drygt 38 miljarder SEK (24 procent) förlagd till Skåne. I Sverige har omsättningen ökat med en tredjedel och i Skåne med knappt en fjärdedel. I fasta priser ökade den därför något i Sverige som helhet samtidigt som den varken ökade eller minskade i Skåne.⁸

Störst omsättning i Skåne har *Övriga livsmedel* (exempelvis bageriprodukter, kaffe, såser, konfektyr) med 13,4 miljarder SEK, därefter *Frukt, bär och grönsaker* (7,7 miljarder SEK), köttindustrin (6,3 miljarder SEK), följt av mejeri- och dryckesindustrin, båda med runt 3,3 miljarder SEK i omsättning.

Tabell 7: Omsättning i skånsk och svensk livsmedelsindustri, miljoner SEK i löpande priser

Industri	Sverige 1999	Skåne 1999	Andel Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010	Andel Skåne 2010
Kött	27 015	7 276	26,9 %	33 556	6 257	18,6 %
Fisk och skaldjur	3 393	118	3,5 %	5 480	311	5,7 %
Frukt, bär och grönsaker	7 590	3 367	44,4 %	12 190	7 749	63,6 %
Oljor och fetter	4 550	1 869	41,1 %	5 508	387	7,0 %
Mejerivaror	22 374	2 797	12,5 %	24 789	3 278	13,2 %
Kvarnprodukter	4 330	1 359	31,4 %	6 353	1 866	29,4 %
Foder	3 579	706	19,7 %	5 989	1 866	26,5 %
Övriga livsmedel	32 019	11 024	34,4 %	48 717	13 375	27,5 %
Drycker	14 134	2 662	19,2 %	16 455	3 330	20,2 %
Livsmedelsframställning totalt	118 988	31 179	26,2 %	159 037	38 139	24,0 %
				+33,6%	+22,1%	

Skånes andel skiftar kraftigt mellan industrigrenarna. Nästan två tredjedelar av industrin för *Frukt, bär och grönsaker* är förlagd till Skåne. Även omsättningen i kvarnindustrin, foderindustrin och *Övriga livsmedel* är förhållandevis stor. Däremot är mejeriindustrin och i synnerhet *Fisk och*

⁸ Justerat med KPI för livsmedel och fria drycker.

skaldjur samt *Oljor och fetter* förhållandevis små i Skåne, med en andel på runt tio procent av svensk livsmedelsindustri.

De industrier som växt mest i Skåne mellan åren är industrin för *Frukt, bär och grönsaker* samt foderindustrin medan omsättningen i köttindustrin och industrin för *Oljor och fetter* har sjunkit. Även om omsättningen för skånsk tillverkning av *Övriga livsmedel* har ökat med drygt två miljarder SEK sjönk industrins andel i Skåne. Detta beror på att *Övriga livsmedel* i Sverige ökade från 32 till 49 miljarder SEK, vilket gjorde den till den klart största industrigrenen år 2010.

Tabell 8: Antalet anställda i skånsk och svensk livsmedelsindustri

Industri	Sverige 1999	Skåne 1999	Andel Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010	Andel Skåne 2010
Kött	14 034	3 959	28,2 %	10 294	2 081	20,2 %
Fisk och skaldjur	1 940	84	4,3 %	1 915	154	8,0 %
Frukt, bär och grönsaker	3 627	1 697	46,8 %	3 783	2 301	60,8 %
Oljor och fetter	1 597	758	47,5 %	922	209	22,7 %
Mejerivaror	8 899	949	10,7 %	5 748	714	12,4 %
Kvarnprodukter	1 458	405	27,8 %	1 721	446	25,9 %
Foder	875	168	19,2 %	828	225	27,2 %
Övriga livsmedel	23 883	6 624	27,7 %	27 737	5 020	22,6 %
Drycker	6 060	754	12,4 %	4 394	594	13,5 %
Livsmedelsframställning totalt	62 373	15 398	24,7 %	51 780	11 744	22,7 %
				-17 %	-24 %	

Som tabell 8 ovan visar var 51 780 individer anställda i svensk livsmedelsindustri år 2010 varav 11 744 var anställda i Skåne, motsvarande knappt 23 procent. Antalet anställda i svensk livsmedelsindustri sjönk mellan åren med 17 procent och i Skåne med 24 procent. Antalet anställda i delbranscherna återspeglar i mångt och mycket hur omsättningen är fördelad. Flest anställda återfinns i tillverkningen av *Övriga livsmedel* både i Sverige och Skåne. Återigen manifesteras den starka ställningen för industrin för *Frukt, bär och grönsaker* i Skåne genom att det är den livsmedelsindustri med näst flest anställda i länet. *Foder, Kvarnprodukter* och tillverkningen av fisk och skaldjur samt frukt, bär och grönsaker är de industrier där antalet anställda i Skåne har ökat. Tillverkningen av

övriga livsmedel, oljor och fetter samt köttprodukter är de industrier där en mindre andel var anställda i Skåne år 2010 jämfört med år 1999.

Även om de flesta företag har färre än tio anställda är flest anställda i stora företag, det vill säga företag med minst 250 anställda. Som framgår av tabell 9 nedan är dominansen av ett fåtal stora företag också större i Skåne än i övriga Sverige. Stora företags dominans har dock minskat under perioden. År 1999 var cirka två tredjedelar av de anställda i Skåne anställda i stora livsmedelsföretag, men andelen hade sjunkit till 55 procent år 2010. I Skåne har framför allt en förskjutning skett mot mikroföretag (färre än 10 anställda) och små företag (företag med 10-49 anställda). I Sverige som helhet skedde också en förskjutning av antalet anställda från stora till mindre företag. Även om antalet anställda proportionellt sett har blivit större i de minsta företagen var tre fjärdedelar av de skånska anställningarna i livsmedelsindustrin förlagda till medelstora och stora företag.

Tabell 9: Fördelningen av anställda efter företagsstorlek

	Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Mikroföretag (<10 anställda)	8,7 %	5,1 %	12,4 %	8,9 %
Små företag (10-49 anställda)	14,0 %	8,7 %	18,2 %	15,6 %
Medelstora företag (50-249 anställda)	15,0 %	19,1 %	20,8 %	20,2 %
Stora företag (>249 anställda)	62,9 %	67,1 %	48,6 %	55,3 %

Som framgår av tabell 10 nedan ökade antalet företag under perioden till skillnad från antalet anställda. I Sverige ökade antalet företag som var verksamma med livsmedelsförädling från 3 342 till 3 723, motsvarande elva procent och i Skåne ökade antalet företag från 512 till 6 04 – en ökning med 18 procent. Livsmedelsföretag hade alltså i genomsnitt färre anställda år 2010 i Sverige och i Skåne i synnerhet jämfört med år 1999. Skåne har emellertid förhållandevis få företag sett till antalet anställda i länet, vilket innebär att skånsk arbetskraft är anställda i förhållandevis stora livsmedelsföretag. Återigen har utvecklingen varit negativ för kött-

och mejeriindustrin både i Skåne och i Sverige medan industrin för *Övriga livsmedel* står för merparten av ökningen av livsmedelsföretag både i Skåne och på nationell nivå.

Tabell 10: Antalet företag i skånsk och svensk livsmedelsindustri

Industri	Sverige 1999	Skåne 1999	Andel Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010	Andel Skåne 2010
Kött	549	120	21,9 %	550	95	17,3 %
Fisk och skaldjur	185	21	11,3 %	229	25	10,9 %
Frukt, bär och grönsaker	159	22	13,8 %	234	38	16,2 %
Oljor och fetter	46	14	30,4 %	58	20	34,5 %
Mejerivaror	180	25	13,9 %	170	21	12,4 %
Kvarnprodukter	160	19	11,9 %	142	25	17,6 %
Foder	103	28	27,2 %	116	39	33,6 %
Övriga livsmedel	1 787	243	13,6 %	2 067	321	15,5 %
Drycker	173	20	11,6 %	157	20	12,7 %
Livsmedelsframställning totalt	3 342	512	15,3 %	3 723 +11 %	604 +18 %	16,2 %

Som tabell 11 nedan visar skiljer lönenivån mellan delindustrierna. Båda år har industrin för framställning av oljor och fetter, som har en kapitalintensiv produktionsform, den högsta genomsnittslönen med dryckesindustrin på andra plats för Sverige som helhet. För Skåne är det omvänt dryckesindustrin som har högst genomsnittslön båda åren. Skälen kan vara många till att lönerna skiljer sig åt mellan industrierna, exempelvis hur många som arbetar deltid, omfattningen av obekväm arbetstid och utbildningsnivån.

Skåne har en något högre lönenivå, framför allt år 2010. En förklaring kan vara att omsättningen är högre per anställd i Skåne jämfört med övriga Sverige, det vill säga arbetsproduktiviteten i Skåne är förhållandevis hög. Detta kan i sin tur bero på att skånsk livsmedelsindustri till stor del består av stora kapitalintensiva företag.

Tabell 11: Genomsnittlig lön i skånsk och svensk livsmedelsindustri, tusen SEK i löpande priser

Industri	Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Kött	216	229	312	319
Fisk och skaldjur	196	165	284	253
Frukt, bär och grönsaker	236	243	337	366
Oljor och fetter	275	281	405	423
Mejerivaror	231	232	352	369
Kvarnprodukter	241	269	363	386
Foder	227	207	368	340
Övriga livsmedel	219	229	303	323
Drycker	268	293	375	432
Livsmedels- framställning totalt	234	238	344 +46,9 %	357 + 49,9 %

Som Tabell 12 nedan visar ökade andelen högutbildade (anställda med minst treårig eftergymnasial utbildning) markant, från 11,4 procent till 17,7 procent för Sverige som helhet. I Skåne ökade andelen än mer, från 12,0 procent till 19,6 procent. Andelen har också ökat i samtliga branscher. Utbildningsnivån i livsmedelsindustrin är därmed något högre än i "Tillverkningsindustrin och utvinning" som helhet (SCB, 2012).

Andelen högutbildade i branscherna skiljer sig dock betydligt åt; i Sverige från drygt 12 procent i köttbranschen till över 28 procent i *Oljor och fetter* år 2010. I Skåne är däremot utbildningsnivån högst i foderindustrin och dryckesbranschen där andelen högutbildade uppgick till drygt 30 procent år 2010.

Tabell 12: Andel högutbildade i skånsk och svensk livsmedelsindustri

Industri	Sverige	Skåne	Sverige	Skåne
Kött	7,1 %	6,9 %	12,2 %	12,0 %
Fisk och skaldjur	9,2 %	8,0 %	14,7 %	13,6 %
Frukt, bär och grönsaker	13,0 %	12,9 %	19,9 %	21,1 %
Oljor och fetter	20,0 %	20,5 %	28,5 %	22,1 %
Mejeri	16,2 %	15,2 %	22,5 %	24,5 %
Kvarnprodukter	18,0 %	21,9 %	23,7 %	27,5 %
Foder	14,8 %	18,2 %	24,0 %	30,1 %
Övrigt	10,2 %	12,2 %	16,3 %	18,8 %
Drycker	14,7 %	18,0 %	24,2 %	32,6 %
Livsmedelsframställning totalt	11,4 %	12,0 %	+6,3 %	+ 7,6 %

Precis som omsättningen har förädlingsvärdet inte ökat lika mycket i Skåne som i övriga Sverige. Som framgår i tabell 13 nedan ökade förädlingsvärdet under perioden med 20 procent i svensk livsmedelsindustri och med mer modesta 14 procent i Skåne. Förädlingsvärdet har till och med sjunkit i köttindustrin, mejeriindustrin och industrin för oljor och fetter.

Tabell 13: Förädlingsvärdet i skånsk och svensk livsmedelsindustri, miljoner SEK i löpande priser

Industri	Sverige 1999	Skåne 1999	Andel Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010	Andel Skåne 2010
Kött	5 067	1 312	25,9 %	5 784	1 197	20,7 %
Fisk och skaldjur	809	28	3,4 %	1 130	80	7,1 %
Frukt, bär och grönsaker	1 968	913	46,4 %	2 920	2 004	68,6 %
Oljor och fetter	1 027	553	53,8 %	1 026	116	11,3 %
Mejerivaror	3 966	419	10,5 %	3 816	322	8,4 %
Kvarnprodukter	978	314	32,1 %	1 440	382	26,5 %
Foder	415	69	16,5 %	658	152	23,1 %
Övriga livsmedel	10 970	3 401	31,0 %	13 077	3 488	26,7 %
Drycker	4 062	877	21,6 %	5 284	1 226	23,2 %
Livsmedelsproduktion totalt	29 294	7 885	26,9 %	35 134	8 966	25,5 %
				+20 %	+14 %	

I Skåne har förädlingsvärdet framför allt ökat i tillverkningen av frukt, bär och grönsaker, drycker och övriga livsmedel. Förädlingsvärdet är överlägset störst för branschen *Övriga livsmedel* både i Skåne och Sverige som helhet. Cirka en tredjedel av all förädling sker i denna industri. Eftersom omsättningen i *Övriga livsmedel* är mindre än en tredjedel är slutsatsen att det alltså är en bransch med hög förädlingsgrad.

Som tabell 14 nedan visar var investeringarna i skånsk livsmedelsindustri lägre år 2010 jämfört med år 1999, 1 miljard SEK jämfört med 1,4 miljarder SEK. År 2010 var investeringarna störst i branscherna *Övriga livsmedel* och *Frukt, bär och grönsaker* med 325 respektive 217 miljoner SEK.

Tabell 14: Investeringar i skånsk och svensk livsmedelsindustri, miljoner SEK i löpande priser

Industri	Sverige, 1999	Skåne, 1999	Andel Skåne, 1999	Sverige, 2010	Skåne, 2010	Andel Skåne 2010
Kött	1 255	325	25,9 %	723	141	19,4 %
Fisk och skal- djur	108	7	6,4 %	84	2	2,6 %
Frukt, bär och grönsaker	269	133	49,7 %	370	217	57,6 %
Oljor och fetter	435	63	14,9 %	142	20	14,3 %
Mejeri	703	162	23,0 %	888	136	15,3 %
Kvarn- produkter	118	48	40,9 %	242	85	35,0 %
Foder	92	16	17,7 %	113	25	21,8 %
Övrigt	1 328	503	37,9 %	1 197	325	27,1 %
Drycker	693	125	18,0 %	539	57	10,6 %
Livsmedels- framställning	5 000	1 382	27,6 %	4 297	1 004	23,4 %
totalt				-14 %	-27 %	

Det är också de två branscherna, tillsammans med *Kvarnprodukter*, som har förhållandevis stora investeringar i Skåne under båda åren. Därefter följde köttbranschen och mejeribranschen med drygt 100 miljoner SEK. Återigen följer köttbranschen en negativ trend med lägre investeringar både i Sverige och Skåne år 2010 jämfört med år 1999.

Lönsamheten i *Frukt, bär och grönsaker*, *Övriga livsmedel* och kvarnindustrin har varit god i Skåne liksom i övrig Sverige båda åren, med ett resultat som motsvarade runt fem procent av omsättningen. Som tabell 15 nedan visar nedan var siffrorna återigen mindre gynnsamma för mejeribranschen och köttbranschen både i Skåne och på nationell nivå. I Skåne var till och med lönsamheten negativ för köttbranschen år 1999 och för mejeribranschen år 2010. Den bransch som visade upp överlägset bäst lönsamhet var *Drycker* i Sverige och i Skåne i synnerhet, med ett resultat som uppgick till cirka 20 procent av omsättningen.

Tabell 15: Lönsamhet i skånsk och svensk livsmedelsindustri, resultat som del av omsättning

Industri	Sverige, 1999	Skåne, 1999	Andel Skåne, 1999	Sverige, 2010	Skåne, 2010	Andel Skåne 2010
Kött	0,4 %	-1,5 %	-1,9 %	2,0 %	2,0 %	+ 0,0 %
Fisk och skaldjur	4,9 %	4,2 %	-0,6 %	4,8 %	6,2 %	+ 1,4 %
Frukt, bär och grönsaker	5,5 %	4,9 %	-0,7 %	6,4 %	6,9 %	+ 0,5 %
Oljor och fetter	5,8 %	11,3 %	+ 5,5 %	6,0 %	-4,0 %	-9,9 %
Mejeriprodukter	1,7 %	0,5 %	-1,2 %	0,0 %	-3,5 %	-3,4 %
Kvarnprodukter	7,0 %	8,2 %	+ 1,2 %	5,7 %	4,5 %	-1,2 %
Foder	1,4 %	0,4 %	-1,0 %	2,3 %	1,5 %	-0,8 %
Övriga livsmedel	4,9 %	5,0 %	+ 0,0 %	4,5 %	5,3 %	+ 0,9 %
Drycker	7,0 %	17,1 %	+ 10,1%	13,9 %	22,7 %	+ 8,8 %
Livsmedelsframställning totalt	3,6 %	4,5 %	+ 0,9 %	4,4 %	5,6 %	+ 1,2 %

5

Skånsk parti- och detaljhandel i livsmedel

Partihandeln i Skåne är förhållandevis stor jämfört med övriga Sverige. Ett skäl kan vara att Skåne har en förhållandevis stor livsmedelsindustri och på sätt närhet till leverantörerna. Livsmedelsindustrin har i sin tur närhet till en stor primärproduktion. Ett annat skäl kan vara att Skåne har en hög befolkningstäthet och ett geografiskt läge som gynnar partihandeln. Omfattningen av detaljhandeln motsvarar däremot i stor utsträckning folkmängden. Livsmedelsförsäljningen till slutkonsument är ju också lokal till sin natur och därmed bunden till den lokala köpkraften. Metod och data som använts för sammanställningen för parti- och detaljhandel är desamma som i kapitel 4.

5.1 Partihandeln i Skåne

Tabell 16 nedan visar på en rad punkter storleken på skånsk och svensk partihandel och hur den har utvecklats under perioden. Omsättningen är högre och antalet företag fler i partihandeln än i livsmedelsindustrin, samtidigt som antalet anställda och förädlingsvärdet är lägre. Antalet anställda i partihandeln år 2010 var ungefär hälften så många som i livsmedelsindustrin, cirka 28 000 i Sverige och ungefär 5 000 i Skåne. Till skillnad från industrin ökar däremot antalet anställda (med cirka 20 procent) under perioden. Omsättningen ökade också väsentligt mer i partihandeln jämfört med livsmedelsindustrin, med hela 84 procent (knappt 50 procent i fasta priser) till 232 miljarder SEK år 2010. Detta är sannolikt ett utslag av att Sverige alltmer blir nettoimportör av livsmedel räknat i SEK. För Skåne var ökningen också stor, men blygsammare, från 26,5 miljarder SEK till 42,3 miljarder SEK, motsvarande 59 procent.

Förädlingsvärdet följer ungefär samma positiva trend. Även om omsättningen är väsentligt större i partihandel än i livsmedelsindustrin gäller det omvända för förädlingsvärdet. Medan förädlingsvärdet utgör knappt tio procent av omsättningen i partihandeln, uppgår förädlingsvärdet till drygt 20 procent i livsmedelsindustrin. Det är sannolikt det som huvudsakligen förklarar att lönsamheten, uttryckt som resultatet

genom omsättningen, är väsentligt lägre i partihandeln jämfört med livsmedelsindustrin, 2,6 % i Skåne och 3,2 % i Sverige år 2010.

Tabell 16: Utvecklingen i svensk och skånsk partihandel av livsmedel

	Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Omsättning, miljarder SEK	138	26,5	232	42,3
Antalet anställda	24 711	4 479	27 737	5 024
Antalet företag	4 026	737	4 848	876
Årslön, SEK	217 270	233 210	326 083	330 816
Förädlingsvärde, miljarder SEK	10,8	2,1	21,4	3,7
Investeringar, miljoner SEK	1 007	185	1 036	214
Lönsamhet	1,6 %	1,9 %	3,2 %	2,6 %
Utbildningsnivå	12,7 %	14,7 %	24,9 %	24,3 %

Not: Omsättning, förädlingsvärde och investeringar avser löpande priser.

Även om utbildningsnivån, det vill säga den del av arbetskraften som har eftergymnasial utbildning, är förhållandevis hög i partihandeln är lönenivån lägre än i livsmedelsindustrin. Det har också skett en svagare löneutveckling i partihandeln jämfört med livsmedelsindustrin, inte minst i Skåne. Precis som för industrin är dock lönenivån i Skåne något högre än i resten av landet. Investeringarna är betydligt lägre i partihandeln än i livsmedelsindustrin, vilket sannolikt återspeglar att industritillverkningen är betydligt mer kapitalintensiv. I Skåne uppgick investeringarna till drygt 200 miljoner SEK år 2010.

Fördelningen av anställda i partihandeln över företagens storleksklasser skiljer sig från livsmedelsindustrin. Som framgår av tabell 17 nedan var antalet anställda jämnt fördelat över storleksklasserna i Skåne år 1999. År 2010 hade dock en omfördelning skett mellan stora och mellanstora företag till stora företags fördel. Fördelningen av anställda i partihandeln i Skåne korresponderade därför med fördelningen i övriga Sverige år 2010. Till skillnad från industrin har alltså stora företag ökat sin andel av produktionen (mätt i antalet anställda).

Tabell 17: Fördelningen av anställda efter företagsstorlek

		Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Mikroföretag (<10 anställda)		25,6 %	24,4 %	24,6 %	23,8 %
Små företag (10-49 anställda)		24,6 %	27,5 %	24,8 %	24,2 %
Medelstora företag (50-249 anställda)		15,1 %	24,1 %	11,4 %	13,2 %
Stora företag (>249 anställda)		34,7 %	24,0 %	39,3 %	38,7 %

Not: Omsättning, förädlingsvärde och investeringar avser löpande priser.

5.2 Detaljhandeln i Skåne

Utvecklingen i Skåne återspeglar utvecklingen i landet som helhet på samtliga punkter. Detta är som förväntat eftersom livsmedelsförsäljningen i detaljistledet beror på den lokala köpkraften – en köpkraft som geografiskt är tämligen statisk under en tioårsperiod.

Tabell 18: Utvecklingen i svensk och skånsk detaljhandel av livsmedel

	Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Omsättning, miljarder SEK	157	19	240	29
Antal anställda	71 245	8 949	71 939	9 103
Antal företag	12 221	1 787	10 498	1 599
Årslön, SEK	175 948	164 003	263 098	276 237
Förädlingsvärde, miljarder SEK	21,6	2,5	35,4	4,3
Investeringar, miljoner SEK	2 588	272	3 132	358
Lönsamhet	1,6 %	1,4 %	2,4 %	2,4 %
Utbildningsnivå	7,4 %	7,2 %	15,4 %	15,4 %

Not: Omsättning, förädlingsvärde och investeringar avser löpande priser.

Som tabell 18 ovan visar sysselsätter detaljhandeln betydligt fler arbetstagare än livsmedelsindustrin, cirka 9 000 i Skåne och 72 000 i landet som helhet. Detsamma gäller antalet företag som är fler i detaljhandeln än i parthandeln och livsmedelsindustrin sammantaget även om antalet fö-

retag sjunker till skillnad från de två föregående leden. Det senare kan förklaras av att butikerna med åren har blivit allt större. Omsättningen är också högre än i tidigare led, cirka 29 miljarder i Skåne och 240 miljarder i Sverige år 2010. Detta kan naturligtvis förklaras av att slutprodukten betingar det största värdet i livsmedelskedjan.

Förädlingsvärdet för detaljhandeln i Skåne är hälften så stort som i skånsk livsmedelsindustri, men i landet som helhet är förädlingsvärdet lika stort som i livsmedelsindustrin. Detta beror på att detaljhandeln som tidigare har nämnts, inte har samma starka ställning som livsmedelsindustrin i Skåne. Däremot är både utbildningsnivån och lönen väsentligt lägre än i partihandeln och livsmedelsindustrin även om båda parametrarna har ökat mer i detaljhandeln jämfört med de två föregående leden. Lönsamheten är uttryckt som resultat genom omsättning ungefär densamma som i partiledet. Återigen kan den till synes låga lönsamheten i detaljhandeln förklaras med att förädlingsvärdet är förhållandevis lågt jämfört med omsättningen.

Tabell 19: Fördelningen av anställda efter företagsstorlek

		Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Mikroföretag (<10 anställda)		25,7 %	30,5 %	21,6 %	25,2 %
Små företag (10-49 anställda)		29,0 %	27,9 %	26,6 %	24,1 %
Medelstora företag (50-249 anställda)		10,1 %	18,1 %	15,9 %	16,7 %
Stora företag (>249 anställda)		35,2 %	23,5 %	35,8 %	34,0 %

Som framgår av tabell 19 ovan har andelen anställda i skånsk detaljhandel liksom i skånsk partihandel ökat i den största företagskategorin - företag med minst 250 anställda. Till skillnad från partihandeln skedde emellertid denna omfördelning på bekostnad av samtliga övriga storleksklasser. Skånsk detaljhandel har tidigare varit präglad av små företag (butiker), men förskjutningen har gjort att fördelningen mellan storleksklasserna i stort påminner om den i Sverige som helhet år 2010.

6

Skånsk livsmedelsexport

Utrikeshandeln har som förväntat ökat mycket sedan EU-medlemskapet. Det här kapitlet visar att exportens utveckling har varit stark i såväl Skåne som Sverige som helhet. Redovisningen baseras på databaserna "Företagens ekonomi" och "Utrikeshandel" och definierar precis som förut ett företags skånska verksamhet med företagets andel anställda i Skåne. På så sätt går det att uppskatta hur stor den skånska exporten är. I redovisningen ingår beredda livsmedel, men inte spannmål eller levande djur.

6.1 Storleken på skånsk och svensk livsmedelsexport

Export från skånska livsmedelsföretag motsvarar en tredjedel av all svensk livsmedelsexport. Det betyder att skånska livsmedelsföretag är förhållandevis exportbenägna eftersom skånska livsmedelsföretag bara står för en knapp fjärdedel av omsättningen i industrin som helhet. Som framgår av tabell 20 nedan har både svensk och skånsk livsmedelsexport ökat kraftigt mellan åren 1999 och 2010. Värdet av svensk livsmedelsexport ökade med 172 procent till nästan 29 miljarder SEK - en ökning med 135 procent i fasta priser.

Tabell 20: Svensk och skånsk livsmedelsexport, miljoner SEK i löpande priser

	Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Mikroföretag (<10 anställda)	1 122 (10,6 %)	258 (7,7 %)	1 784 (6,9 %)	465 (4,9 %)
Små företag (10-49 anställda)	1 372 (13,0 %)	180 (5,4 %)	2 940 (10,2 %)	717 (7,6 %)
Medelstora företag (50-249 anställda)	2 421 (22,9 %)	546 (16,4 %)	8 536 (29,7 %)	3 093 (32,8 %)
Stora företag (>249 anställda)	5 653 (53,5 %)	2 346 (70,5 %)	15 496 (53,9 %)	5 156 (54,7 %)
Totalt	10 569	3 330	28 757 +172 %	9 432 +183 %

Exportutvecklingen för livsmedel och drycker är särskilt stark i ljuset av att exporten från övrig tillverkningsindustri mellan åren 2000 och 2010 ökade med mer modesta 35 procent. Den skånska livsmedelsexporten ökade än mer, från 3,3 miljarder SEK till 9,4 miljarder SEK, motsvarande 183 procent.

Det är inte bara exportens storlek som har förändrats över åren utan även vilken typ av företag som exporterar. I Skåne stod de största företagen (företag med minst 250 anställda) för drygt 70 procent av exportvärdet år 1999. Ett fåtal företag stod alltså för en stor majoritet av livsmedelsexporten. År 2010 hade denna andel sjunkit till knappt 55 procent genom att en större del av exportvärdet förskjutits mot medelstora företag, det vill säga företag med mellan 50 och 249 anställda. De minsta företagen stod däremot för en ringa andel båda åren, cirka 13 procent. Värt att notera är att exportandelen för små och mikroföretag i Skåne och Sverige var i proportion med antalet anställda i dessa företag år 1999. Även nationellt ökade de medelstora företagens andel av exportvärdet, men endast på de mindre företagens bekostnad. Samtidigt som de medelstora företagen har ökat sin exportandel är det dock otvetydigt så att samtliga företagskategorier har ökat exportvärdet även i fasta priser.

6.2 De största exportmarknaderna och -produkterna

År 2010 exporterades livsmedel och drycker till 146 länder. Även om svenska livsmedelsföretag exporterar till mer än hundra länder är det ett fåtal länder som är mottagare av merparten av exportvärdet. År 2010 motsvarade den skånska livsmedelsexporten till de tio största exportmarknaderna 75 procent av exportvärdet och för Sverige som helhet är motsvarande andel 77 procent. För varuexporten som helhet år 2013 motsvarade exempelvis exporten till de tio största länderna cirka 65 procent av exportvärdet (SCB, 2013). Livsmedelsexporten är alltså mer koncentrerad till ett fåtal länder än exporten från övrig tillverkningsindustri.

I tabell 21 nedan redovisas värdet av svensk och skånsk livsmedelsexport till de tio största exportmarknaderna. De nordiska länderna dominerar. År 2010 gick mer än en tredjedel av den skånska livsmedelsexporten till Danmark, Norge och Finland. På nationell nivå var motsvarande siffra över 40 procent. Det skånska exportvärdet av livsmedel var år 2010

störst till Danmark, 1 492 miljoner SEK, motsvarande 15,8 procent av all skånsk livsmedellexport. Därefter kom USA (13,3 %), Finland (11,4 %), Tyskland (9,8 %) och Norge (9,6 %). Värdet till dessa fem länder år 2010 motsvarade nästan 60 procent av skånsk respektive svensk livsmedellexport. Förutom att livsmedel framför allt exporteras till ett fåtal länder är exporten alltså med undantag för USA koncentrerad till Sveriges absoluta närområde. År 1999 var dock exportvärdet än mer koncentrerat till dessa länder, runt 65 procent. Inte minst var de nordiska länderna mindre betydelsefulla för exporten av skånska och svenska livsmedel och drycker år 2010. En jämnare fördelning av exporten till ett större antal länder kan vara ett uttryck för att det har blivit lättare att nå nya exportmarknader.

Tabell 21: De största exportmarknaderna, miljoner SEK i löpande priser

	Export Sverige 1999	Export Skåne 1999	Export Sverige 2010	Export Skåne 2010
Finland	2 054 (19,4 %)	767 (23,1 %)	3 547 (12,3 %)	1 073 (11,4 %)
Danmark	1 736 (16,4 %)	711 (21,4 %)	4 454 (15,5 %)	1 492 (15,8 %)
Norge	1 399 (13,2 %)	305 (9,2 %)	4 442 (12,3 %)	905 (9,6 %)
Tyskland	985 (9,3 %)	325 (9,8 %)	2 681 (9,3 %)	921 (9,8 %)
USA	564 (5,3 %)	53 (1,6 %)	2 892 (10,1 %)	1 251 (13,3 %)
Frankrike	507 (4,8 %)	274 (8,2 %)	672 (2,3 %)	236 (2,5 %)
Storbritannien	351 (3,3 %)	142 (4,3 %)	1 318 (4,6 %)	397 (4,2 %)
Nederländerna	335 (3,2 %)	144 (4,4 %)	779 (2,7 %)	126 (1,3 %)
Belgien	169 (1,6 %)	33 (1,0 %)	275 (2,0 %)	369 (3,9 %)
Polen	161 (1,5 %)	9 (0,3 %)	810 (2,8 %)	314 (3,3 %)

Det land som inte minst den skånska livsmedelsexporten har ökat mest till, uttryckt i procent, är det under perioden tillkomna EU-landet Polen.

Den starka exportutvecklingen för skånska företag beror emellertid i stor utsträckning på att exporten har ökat markant till USA, med runt 1,2 miljarder SEK, och i andra hand till Danmark, med cirka 800 miljoner SEK. Även för Sverige som helhet är exportutvecklingen till Danmark och USA, tillsammans med Norge, mest gynnsam mätt i SEK.

I tabell 22 nedan presenteras de enskilda livsmedelsindustriernas exportandel utifrån hur mycket tillverkarna exporterar. Exporten från parti- och detaljhandel motsvarar 15-20 procent av exportvärdet av drycker och livsmedel på nationell nivå och i Skåne cirka 12 procent. Denna är inte med i sammanställningen nedan eftersom den fungerar som uppsamling och vidareexport. Tabell 21 är därför ett försök att identifiera vilka produktgrupper skånsk och övrig svensk livsmedelsindustri exporterar.

Tabell 22: De enskilda livsmedelsindustriernas exportandel av den totala exporten av livsmedel och drycker i Sverige respektive Skåne

	Sverige 1999	Skåne 1999	Sverige 2010	Skåne 2010
Kött	2,9 %	1,6 %	5,0 %	5,8 %
Fisk och skal- djur	6,6 %	0,1 %	4,0 %	0,5 %
Frukt, bär och grönsaker	4,3 %	3,0 %	8,2 %	15,9 %
Oljor och fetter	13,1 %	10,8 %	11,6 %	0,3 %
Mejerivaror	10,7 %	2,4 %	6,6 %	3,8 %
Kvarnprodukter	2,0 %	3,4 %	4,0 %	6,4 %
Foder	0,0 %	0,0 %	3,3 %	1,9 %
Övrig livsmedel	34,4 %	42,9 %	32,0 %	33,4 %
Drycker	25,9 %	45,3 %	25,2 %	32,1 %

Som framgår är skånsk livsmedelsexport primärt inriktad på *Övriga livsmedel* och drycker. År 1999 stod exporten av dessa varor för nästan 90 procent av all skånsk livsmedelsexport. För Sverige var andelen för motsvarande industrier cirka 60 procent. För skånskt vidkommande var den största förändringen mellan åren att dessa båda branschens dominans sjönk till en andel om cirka 65 procent och att framför allt exportandelen för företag i *Frukt, bär och grönsaker* ökade från tre till 16 procent. Andra jordbruksnära produkter som köttvaror, mejeriprodukter och kvarnpro-

duker ökade också i betydelse. En annan tydlig utveckling är att den skånska exporten liksom produktionen av oljor och fetter sjönk dramatiskt mellan åren.

7

Avslutande kommentarer

De senaste årtiondena har stora förändringar skett på livsmedelsmarknaden. Politik och teknik har gjort att produktions- och distributionsled allt mer har internationaliserats och rationaliserats. Samtidigt förändras konsumenternas efterfrågan. En förändring som bland annat har medfört att både mer globalt och lokalt producerade livsmedel och drycker efterfrågas.

Produktionen och distribution i Skåne av både primärprodukter och färdiga livsmedel har en särskild tyngd i Sverige med sin stora omfattning i alla led förutom detaljistledet. Det senare är inte förvånande med tanke på att detaljhandeln är så lokal till sin natur. Åkerarealen har minskat, men den skånska växtodlingen har stärkt sin position i Sverige. Inte minst är odlingen av potatis och sockerbeter omfattande i Skåne jämfört med övriga Sverige. Trädgårdsodling verkar vara en av förutsättningarna för att gårdsförädlingen ska frodas och utvecklas som den gör framför allt i norra Skåne. Även om gårdsförädlingen växer i termer av antal lantbruk med gårdsförädling är den fortfarande en marginell företeelse både i gårdars verksamhet och livsmedelsförädling. År 2010 motsvarade exempelvis den skånska gårdsförädlingen knappt 100 heltidstjänster, vilket är cirka en procent av arbetskraften i skånsk livsmedelsframställning.

Skånsk partihandel är framträdande i Sverige. Nästan en femtedel av grossistverksamheten i livsmedel är förlagd till Skåne och dessutom växer denna andel. Ett skäl till skånsk partihandels starka ställning är att dagligvarukedjan Bergendahls har förlagt sin distributionscentral till Skåne. En annan orsak är att stora mängder frukt och grönt slussas vidare till den svenska marknaden via Helsingborg.

Ungefär en fjärdedel av alla svenskproducerade livsmedel och drycker framställdes i Skåne år 2010. Om man räknar bort den del som exporteras och är cirka femton procent av de livsmedel som säljs i landet skånska. Däremot har skånsk livsmedelsindustri tappat något av sin

ställning som Sveriges största livsmedelskluster. Både arbetsstyrkan och omsättningen var jämförelsevis större i skånsk livsmedelsindustri jämfört med övrig svensk livsmedelsindustri år 1999 jämfört med år 2010. Däremot har Skåne i större utsträckning berikats med fler livsmedelsföretag än landet i övrigt.

Skånsk och övrig svensk livsmedelsindustri tappar kontinuerligt andelar på den svenska marknaden. Öppnare gränser har lett till att mer och mer importerade livsmedel och drycker säljs via dagligvaruhandeln. Informationsteknologi har dessutom underlättat dagligvaruhandelns paneuropeiska grossistverksamhet, utländska lågprisvarukedjors etablering och tillväxten av egna märkesvaror - trender som alla har stimulerat importen av livsmedel. En annan förklaring är att konsumenter i högre utsträckning efterfrågar ett bredare sortiment och på så sätt mer importerade livsmedel.

Svensk livsmedelsindustri och skånsk livsmedelsindustri i synnerhet växer därför med exporten. Om inte exportmöjligheterna hade tagits till vara skulle både skånsk och svensk livsmedelsindustri ha krympt tiden efter EU-medlemskapet.

Referenser

Berg-Andersson, B. och O. Rantala (2011), *Konkurrenstryckets och konkurrenskraftens inverkan på livsmedelskedjans prisbildning*, Rapport skriven på uppdrag från Konkurrensverket.

CIAA (2007), *Data & Trends of the European Food and Drink. Industry 2007*, www.fooddrinkeurope.eu.

Delfi (2012), *Dagligvarukartan 2012*, www.delfi.se.

Edenbrandt, A. (2012), *Tillväxt, specialisering och diversifiering*, AgriFood Rapport 2012:2, AgriFood Economics Centre, JMS Mediasystem AB, Vellinge.

FoodDrinkEurope (2012), *Data & Trends of the European Food and Drink. Industry 2012*, www.fooddrinkeurope.eu.

Jordbruksverket (2011), *Livsmedelsindustrins utveckling – Sveriges första femton år som medlem i EU*, Rapport 2011:29.

Jørgensen, C. (2011) *Lokalisering och konkurrens inom dagligvarumarknaden*, AgriFood WP-2011:2, AgriFood Economics Centre.

Konkurrensverket (2011), *Mat och marknad*, Rapport 2011:3; E-print AB, Stockholm.

Nilsson, J (2011), *Lantbrukskooperativa företag – deras betydelse för konkurrensen inom livsmedelskedjan*, AgriFood Rapport 2011:5, AgriFood Economics Centre, JMS Mediasystem AB, Vellinge

Olofsdotter, K, Gullstrand, J. och K. Karantininis (2011), *Konkurrens och makt i den svenska livsmedelskedjan*, AgriFood-WP 2011:1, AgriFood Economics Centre.

Persson, M. (2011), *Pristransmission i den svenska livsmedelskedjan*, AgriFood Rapport 2011:4, AgriFood Economics Centre, JMS Mediasystem AB, Vellinge.

Appendix

Indelningen av delregioner i Skåne baseras på Region Skånes indelning. Följande kommuner ingår i respektive delregion:

Sydvästra Skåne: Vellinge, Trelleborg, Svedala, Malmö, Burlöv, Lund, Lomma, Staffanstorp, Eslöv, Höör och Kävlinge kommun.

Nordvästra Skåne: Landskrona, Svalöv, Bjuv, Helsingborg, Åstorp, Klippan, Höganäs, Ängelholm, Båstad och Örkelljunga kommun.

Nordöstra Skåne: Hörby, Kristianstad, Bromölla, Perstorp, Östra Göinge, Hässleholm och Osby kommun.

Sydöstra Skåne: Skurup, Sjöbo, Ystad, Tomelilla och Simrishamn kommun.

Tidigare utgivet av AgriFood

Rapporter

- 2009:1 Vad uppnås med rättvisemärkning?
- 2010:1 Produktionsfunktioner i jordbruket
- 2010:2 Ett rum med utsikt – vad är landskapet värt?
- 2010:3 Jordbruket, växthusgaserna och effektiva styrmedel
- 2010:4 Djurvälstånd och lönsamhet – var står vi idag?
- 2010:5 Bränsle för ett bättre klimat – marknad och politik för biobränslen
- 2011:1 Handel med hinder – effekter av tullar på EU:s jordbruksimport
- 2011:2 Societal Concerns – Domestic policy choice and international competitiveness
- 2011:3 Vem äger våra fiskevatten? – en studie av fastigheter med fiskerätt
- 2011:4 Pristransmission i den svenska livsmedelskedjan
- 2011:5 Lantbrukskooperativa företag – deras betydelse för konkurrensen inom livsmedelskedjan
- 2011:6 Från gård till butik – vilka småskaliga livsmedelsföretag tar steget?
- 2012:1 Mål som styrmedel – målet för den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel
- 2012:2 Tillväxt, specialisering och diversifiering – hur har jordbruket förändrats de senaste 20 åren?
- 2012:3 På spaning efter ett innovationssystem för landsbygdsföretag
- 2012:4 Samhällskostnader för yersinios och shigellos i Sverige
- 2013:1 Matlandets ambassadörer – en politisk vision i ett socialt nätverk

2013:2 Private standards - levelling the playing field for global competition in the food supply chain?

Policy Brief

- 2010:1 Fiskebaserade företag – hur kan de utvecklas?
- 2010:2 Nyttan av att bekämpa livsmedelsrelaterade sjukdomar
- 2010:3 Resursröntan i svenskt fiske
- 2011:1 Varför exporterar vissa livsmedelsföretag men inte andra?
- 2011:2 Livsmedelspriser i Sverige: butikens lokalisering och konkurrens
- 2011:3 En grönare jordbrukspolitik – både miljönytta och kostnader
- 2011:4 Vad kostar biologisk mångfald jordbruket?
- 2012:1 Överföring av ängs- och hagmarkers värde
- 2012:2 Förenkling av handelsprocedurer – ett sätt att stödja utvecklingsländernas export
- 2012:3 Biogas från gödsel – rätt att subventionera?
- 2012:4 Export av livsmedel – till vilket pris?
- 2013:1 Traktor till salu – fungerar den gemensamma marknaden?
- 2013:2 Drivmedel från jordbruket - effekter av EU:s krav
- 2013:3 Gårdsstödsreformen positiv för sysselsättningen
- 2013:4 Varför är vissa bönder mer effektiva än andra?
- 2013:5 Varför välja mjölkrobot? – en analys av ett investeringsbeslut

Working Paper

- 2009:1 Swedish consumers' willingness to pay for food safety – a contingent valuation study on salmonella risk
- 2009:2 Firm heterogeneity and the geography of international trade
- 2010:1 Obstacles for developing recreational fishing enterprises in Sweden

- 2010:2 Impact of decoupling and modulation in the European Union
- 2010:3 Impact of CAP reform on the environment - some regional results
- 2010:4 Antimicrobial sensitivity as a natural resource and public global good – Resistance as an externality
- 2011:1 Konkurrens och makt i den svenska livsmedelskedjan
- 2011:2 Lokalisering och konkurrens inom dagligvarumarknaden
- 2011:3 Local price competition: The case of Swedish food retailers
- 2011:4 Markups and export pricing
- 2012:1 Biogas production from manure
- 2013:1 The Swedish Resource Rent Model for the Commercial Fishery (SRRMCF)
- 2013:2 How to combine high sunk costs of exporting and low export survival?
- 2013:3 Assessing the impact of EU member states' plans for biofuel on land use and agricultural markets in the EU
- 2013:4 Does the decoupling reform increase agricultural employment in Sweden? Evidence from an unavoidable change
- 2013:5 Farm-level employment and direct payment support for grassland use: A case of Sweden
- 2013:6 Policy impact on farm level efficiency in Sweden: 1998-2008
- 2013:7 Adoption of the Automatic Milking System by Swedish Milk Producers